

מכירת בהמה על ידי סרסור – מותרת, לפי שאינה מכרת לקולו של הסרסור, וגם אין מקום לגזור בזה אטו שאלה ושכירות.

ויש מקומות שנהגו בזה איסור (עפ"י הירושלמי א.ו. וע' פרי יצחק ח"א כד).

[בכלל האיסור, מכירת עובר חי במעי אמו. ואפילו לרבי יהודה המתיר בשבורה (בכורות ב). עבר ומכר בהמה גסה [או עובר] לנכרי, קונסים אותו לפדותה (ע' פרטי דינים בבכורות ב-ג)].

דף טו

כד. א. מהן הנפקות המוזכרות בסוגיא בשאלה האם שאלה ושכירות קונות אם לאו? ומהי המסקנא לפי סוגיתנו?
 ב. האם מותר למכור בשנה השביעית לישראל החשוד על השביעית, את הדברים דלהלן: שדה, פרה חורשת, כלי עבודת קרקע?
 ג. האם מותר למכור בהמה גסה לישראל החשוד למכרה לעכו"ם? האם מותר למכור כלי זיין ללסטים?

א. אלו הן הנפקות המבוארות בסוגיא, בשאלה האם שאלה או שכירות קונות אם לאו:
 ישראל שהשאל או השכיר בהמתו לנכרי – האם מוזהר על שביתתה בשבת;
 כהן ששכר פרה מישראל – האם מותר לו להאכילה כרשיני תרומה;

וכן ישראל ששכר מכהן ומוזנותיה מוטלים על הישראל – לפי התוס', גם בזה התר האכלתה כרשיני תרומה תלוי בשאלה האם שכירות קונה אם לאו [ולפי דבריהם יתכן ובאופן זה אין התר לישראל להאכילה תרומה אלא כגון שנפלה לו בירושה. אבל רש"י כתב לפירוש אחד שבכל אופן רשאי ליתן, כי מסתמא נוח לו לכהן שירבה זה באכילתה כרשיני תרומה בעין יפה].

מבואר בסוגיא שהשכרת בית דירה לעכו"ם אסורה מפני שמכניס לה עבודתו, אפילו אם נוקטים ששכירות קונה – משום חומרא דעבודה זרה.
 מסקנת סוגיתנו ששאלה ושכירות אינן קונות.

רבנו אפרים ב"ר יצחק כתב ששכירות קונה קצת, הלכך ישראל ששכר בית מעובד כוכבים, אסור לו להניח בתוכו עבודת כוכבים משום 'לא תביא תועבה אל ביתך'. וכן אם שכר בהמה וחמר אחריה בשבת – חייב. וכתב על כך באור זרוע: 'זאין נראה. ומכל מקום הואיל ונפק מפומיה דגאון – טוב ליהזר' (מוכא בהגהות אשר"י).

ב. הכלל העולה בסוגיא אודות מכירת דברים לישראל החשוד על השביעית, הוא: כל שאפשר לתלות שלא יעשה בה מלאכה בשביעית – מותר למכור לדברי בית הלל, כגון שדה שאדם קופץ לקנותה כשאפשר לו, גם אם אין בדעתו לעבוד בה מיד, וכיון שאפשר שיוברנה בשביעית – מכירתה מותרת. וכן פרה החורשת – לפי שיכול לשחטה. ובית שמאי אוסרין (בשדה ניר, העומדת לזריעה).
 אם יודע בפירוש שלוקח לעבודה האסורה, בשו"ת אגרות משה (יו"ד עב ואו"ח ח"ב סב, ע"ש) נראה שדעתו להתיר. ויש חולקים (משפטי ארץ יט, ב).
 וכל שאין לתלות בכך, כגון קניית כלי עבודה בשביעית, שאין אדם קונה אותם עבור השנה הבאה – אסור.

אם נסתיימה עונת העבודה באותם כלים או שיש סיבה מיוחדת שבגללה קונה עתה, כגון שיש הודמנות לקנות עתה בזול – מותר (עפ"י שבת הארץ ח, ד).

ג. למסקנת הסוגיא, אסור למכור בהמה לישראל החשוד שימכרנה לגוי באיסור. וכן אסור למכור כלי זיין ללסטים, הגם שאינו חשוד על שפיכות דמים, כיון שלעיתים כשגוזל ורודפים אחריו, הוא נלחם בכלי זיין ומציל את עצמו ונשמט, ומאבד הלה את ממונו.
הרי"ף והרא"ש השמיטו אוקימתא זו, במשמוטא.

דפים טו – טז

- כה. א. האם מותר למכור לנכרים דברים המסייעים להם בלחימתם?
ב. מה דין מכירת אריה ושאר חיות לעובדי כוכבים?
ג. אלו מבנים מותר לבנות להם ואלו אסור?

א. אסור למכור לנכרים כלי זיין. ובכלל זה כל ברזל שמיעדים אותו לכלי מלחמה, כגון עששיות של ברזל שמארץ הודו. [וכן אין משחזים להם את הזיין ואין מוכרים להם לא סדן (= סד) ולא קולרים (= שלשלת הנמונה בצואר) ולא כבלים ולא שלשלאות של ברזל. אחד עובד כוכבים ואחד כותי, שאעפ"י שהכותים אינם חשודים על שפיכות דמים, אסור מאחר והם ימכרו לעכו"ם].
כלי מגן, כגון תריסים – מחלוקת תנאים; ושתי לשונות יש בגמרא בטעם הדעה האוסרת – הטעם האחד, משום שאותם כלים עוזרים ומגנים עליהם. ולפי טעם זה, אפילו חטים ושעורים אין למכור להם במקום שאפשר בלא איבה. טעם אחר – הואיל וכשכלי מלחמתם אוזלים, משתמשים בתריסים להרוג, לכך אסור. רב נחמן פסק כדעת 'יש אומרים' להתיר למכור להם תריסים, כי כשכליהם אוזלים בורחים ואינם הורגים בתריסים.
מבואר בגמרא שמכירה לפרסים המגנים על היהודים – מותרת.

ועל זה סומכים עתה (תוס'; ז"ד קנא,ו).

יש לשמוע מכלל דברי התוס' שאין להתיר מכירת דבר שיש בו נזק לרבים משום צורך פרנסה ליהודים שאינם דרים ביחד. ואין זה דומה למכירת בהמה גסה. ולא כן כתב בהגהות מיימוניות (הל' רוצח יב). וצע"ק (אמת ליעקב).

ב. שנינו במשנה, אין מוכרים להם דובים ואריות וכל דבר שיש בו נזק לרבים. ומשמע לכאורה שאריה מתורבת שאינו מסוכן – מותר. ואילו בשם רב ושמואל מסרו שחיה גסה דינה כבהמה גסה שאסור למכרה לעכו"ם. ונאמרו בגמרא כמה דרכים בישוב הדברים; –
לדברי רבה בר עולא – רק באריה שבור מותר, וכרבי יהודה המתיר מכירת שבורה. לרב אשי – כל אריה הריהו 'שבור' אצל מלאכה, הלכך אם אינו מזיק מותר למוכרו להם (לפרש"י רק לרבי יהודה מותר, והתוס' מפרשים גם לחכמים), ולא אמר רב אלא בכגון ערוד שעושים בו מלאכה [כגון בית מר יוחני שמטחינים בו ריחים]. ורב נחמן צדד לומר שאריה חיה דקה היא ולא גסה, הלכך מעיקרא לא קשה על רב כלום (ואין כן דעת רב אשי ועוד אמוראים).
ואילו רב חנן בר רבא (או רב חנין בר רב חסדא) חולק על רב, ולדעתו כל חיה גסה (שאינה מסוכנת) הרי היא כבהמה דקה לענין מכירה, שאין בה איסור אלא לפי מנהג המקומות. והשיבו בגמרא על דבריו.

ג. מבנים שגויים שופטים ודנים בהם להריגה, וכן אצטדין שהשור הורג בני אדם וכדומה – אסור לבנות להם. אבל מרחצאות, או שאר טירות ומבצרים המשמשים כאוצרות וכד' – מותר. וכשמגיע לכיפה (שמניחים שם דמות אליליהם) – אסור לבנות.